

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Chile 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Chile har gjort flera betydelsefulla framsteg i att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna och principer om icke-diskriminering.

Chile har stärkt det institutionella ramverket för mänskliga rättigheter. Ett reformerat valsysteem har antagits som väntas skapa mer representativa och demokratiska institutioner. Civilsamhället ges större utrymme i beslutsprocesser. En process för att ställa förövare av brott under diktaturåren 1973-1990, främst ansvariga för försvinnanden och inhuman behandling, inför rätta har initierats.

HBtQ-personers rättigheter har stärkts genom att en inkluderande antidiskrimineringslagstiftning och en partnerskapslag som ger juridiskt erkännande och civil status till samkönade par antagits. Flera utbildningsreformer som syftar till ett mer rättvist och jämlikt utbildningsväsende har sjuösatts, men visar sig samtidigt vara komplexa att genomföra. Ett kvinnoministerium har inrättats och ett ministerium med ansvar för urfolks rättigheter planeras.

Problem kvarstår kring främst polisvåld, situationen i landets fängelser, tillgång till utbildning, våld mot kvinnor, trafficking och rättigheter för personer som tillhör urfolk. Situationen har varit särskild problematisk för marginaliserade delar av mapuchebefolkningen. Våldsamma protestaktioner har möts med övervåld och tillämpning av Chiles omstridda antiterrorismålag.

Fattigdomen har under 30 år minskat från 40 till strax under 8 procent. Trots detta präglas samhället alltjämt av klyftor som skapar ojämna tillgång till ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, däribland rätten till bästa uppnåeliga hälsa. En diskriminerande äktenskapsreglering motverkar jämställdhet mellan män och kvinnor. Abort är förbjudet men en ny lag har föreslagits som tillåter abort i tre särskilda fall.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Domstolarna är självständiga i förhållande till den verkställande makten. Chile har en av världens mäktigaste författningsdomstolar med mandat att avvisa och ogiltighetsförklara lagförslag och dekret. Högsta domstolen består av 21 domare, vilka utnämns av presidenten och godkänns av senaten med två tredjedelars majoritet. Domare sitter permanent tills de går i pension, vilket sker senast vid 75 års ålder.

Lagförslag och beslut från den lagstiftande makten och regeringen följer den legala ordningen. Riksrevisorinstitutionen och tillsynsfunktionerna i kongressen är autonoma institutioner som granskar regeringens och kongressens arbete.

Chile är part i ett antal utredningar i Interamerikanska domstolen, bland annat gällande personer som dömts i militärdomstol för brott under diktaturåren. Andra fall gäller personer som tillhör mapuchebefolkningen och som har dömts enligt Chiles antiterrorismlag. Chile har erkänt besluten, men har inte ändrat nationell lagstiftning för att svara mot domstolens rekommendationer.

Enligt *Transparency International*s index för upplevd korruption hamnar Chile år 2016 på plats 24 av 176. Förekomsten av korruption är begränsad men ett antal uppmärksammade fall av illegal finansiering till politiska partier och kollusion med och inom näringslivet har fått stort utrymme i media.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Chile är en representativ demokrati. Återkommande, fria och allmänna val hålls till presidentämbete, parlament, regionala och kommunala beslutande

organ. Valmyndigheten är oberoende. Allmän rösträtt gäller alla medborgare som fyllt 18 år och som inte avtjänar fängelsestraff. Obligatorisk röstning avskaffades inför valet 2014. Valdeltagandet sjönk då till närmare 42 procent och är det lägsta sedan demokratin återinfördes 1990. Chilenare bosatta i utlandet kommer kunna rösta för första gången vid 2017 års val.

Presidentstyre råder. Presidenten kan inte upplösa parlamentet. Regeringen, som innehar den verkställande makten, utses av presidenten. Regeringen kan under normala förhållanden inte avsättas av parlamentet. Däremot kan parlamentet rikta misstroendeförklaringar mot enskilda ministrar om deras agerande anses ha stridit mot konstitutionen. Chiles parlament, kongressen, består av senaten och deputeradekammaren. Lagförslag måste godkännas av båda kamrarna. Den nuvarande regeringskoalitionen *Nueva Mayoría* har majoritet i kongressen. Oppositionen består främst av den konservativa koalitionen *Vamos Chile*, som satt i regeringsställning under den förra mandatperioden. Överlag är oppositionen väl positionerad och bedriver en livlig debatt både i media och i parlamentet. Oppositionen kan anmäla lagförslag till författningsdomstolen, som kan liknas vid en tredje kammare. Dess uppgift är att kontrollera att lagförslag är förenliga med konstitutionen.

Under 2015 reformerades valsystemet till att bli mer proportionellt. Genom reformen ökar möjligheten för mindre, oberoende partier att få platser i kongressen. Reformen innehöll även en ny indelning av valkretsar samt att minst 40 procent av partiernas kandidater ska vara kvinnor. Av kongressledamöterna är dock endast cirka 16 procent kvinnor. Åtta av regeringens 23 statsråd är kvinnor. Michelle Bachelet blev Chiles första kvinnliga stats- och regeringschef när hon valdes till president för perioden 2006-2010 och valdes återigen till president för mandatperioden 2014-2018.

Chiles konstitution antogs 1980 under militärdiktaturen och har sedan dess genomgått 36 förändringar. Regeringen har inlett en process för en ny och moderniserad konstitution.

Det civila samhällets utrymme

Civilsamhället har blivit alltmer livskraftigt och är idag både pluralistiskt och fritt att bedriva sin verksamhet. Det nationella institutet för mänskliga rättigheter (INDH) är den främsta statliga institutionen som arbetar för mänskliga rättigheter. Statliga institutioner har skyldighet att upprätta konsultativa nämnder med civilsamhällesorganisationer. Dessa menar dock

att deras inflytande är begränsat, då nämnderna enbart har en rådgivande funktion.

Den största utmaningen för påverkansarbete är enligt civilsamhällsorganisationerna bristen på finansiering. Beroendet av statliga medel är betydande. *Human Rights Watch* har rapporterat om enskilda fall av övergrepp på människorättsaktivister, bland annat på personer som representerat mapuchebefolkningen i rättsprocesser. Inga uppgifter är dock kända vad gäller regelbunden förekomst av sådana övergrepp.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

I Chile förekommer inga av statsmakten sanktionerade politiska mord, utomrättsliga avrättningar eller ofrivilliga försvinnanden. Detta förekom i stor utsträckning under diktatortiden 1973-1990.

Definitionen av tortyr har i lag ändrats för att följa internationell standard. Straffsatser för tortyr har skärpts och förbud mot amnestier för tortyrbrott har införts. Polisbrutalitet i samband med demonstrationer har rapporterats av *Human Rights Watch*. Ett uppmärksammat fall skedde i samband med protester mot kvinnomord utanför regeringspalatset den 11 mars 2016. Polisen använde då övervåld i samband med gripandet av ett tiotal personer.

Enligt uppgifter från kriminalvården var uppemot 140 000 personer frihetsberövade under mitten av 2016. Av dessa var 123 000 män. Omkring en tredjedel av de frihetsberövade sitter i fängelse. Resterande avtjänar hela eller delar av sina straff i öppna anstalter eller genom alternativa åtgärder. Fängelseanstalterna är kraftigt överbelastade. I maj 2016 omvandlade domstolarna omkring 1 450 frihetsberövades fängelsedomar till villkorlig frigivning eller fotboja för att bemöta överbeläggningen.

Chile har den lägsta brottsstatistiken i Sydamerika men samtidigt det högsta antalet fängslade i relation till folkmängden. Flera civilsamhällsorganisationer rapporterar om allvarliga brister i landets häkten och fängelser vad gäller resurser och säkerhet. Trots ett konstitutionellt förbud rapporterar *Amnesty International* och nationella människorättsorganisationer om en överdriven våldsanvändning, inhuman behandling av frihetsberövade i form av övergrepp och misshandel samt

utpressning och maktmissbruk från polis och fängelsevakter. Antalet anmälningar mot poliser och fängelsevakter för övervåld och inhuman behandling ökade de första månaderna 2016 jämfört med 2015. Cirka en procent av anmälningarna leder till domslut.

Det förekommer människohandel och sexuellt utnyttjande av barn i Chile. Myndigheterna rapporterar att särskilt kinesiska immigranter och koreanska kvinnor är i riskzonen för trafficking och tvångsarbete. Chilenska myndigheter rapporterade att det under 2015 hade identifierats 65 fall av personer som fallit offer för trafficking, jämfört med 16 fall under 2014. Av dessa var 53 föremål för arbetskraftsrelaterad människohandel och 12 utnyttjade i sexhandel. Under rapporteringsperioden skapade inrikesministeriet en fond för att stödja personer som fallit offer för människohandel och för migranter som befinner sig i riskzonen. I april 2015 antog regeringen en lag för att stärka skyddet för inhemska arbetare. Prostitution är lagligt i Chile, dock är bordellverksamhet olagligt.

FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har uttryckt djup oro över disciplinära ingripanden mot personer med intellektuella funktionsnedsättningar, såsom elbehandling, fysisk fasthållning och isolering.

Dödsstraff

Dödsstraffet i fredstid avskaffades 2001 och ersattes med livstids fängelse utan möjlighet till frigivning. Militärdömsstolar kan dock fortfarande utdöma dödsstraff mot militär personal i händelse av krig. Inga dödsstraff har verkställts sedan 1984.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Samhällsklimatet påverkas fortfarande av diktaturåren 1973-1990 och de tusentals människor som ännu är försvunna från denna tid. Godtyckliga frihetsberövanden är förbjudna enligt konstitutionen och inga trovärdiga uppgifter är kända vad gäller regelbunden förekomst av dessa idag. Dock rapporterar *Observatorio Ciudadana* att personer ur mapuchebefolkningen har utsatts för godtyckliga frihetsberövanden.

Chiles antiterrorismlag, som endast använts i fall rörande mapuchebefolkningen, tillåter häktning på obestämd tid.

Media går frekvent ut med både namn och bild på personer som anklagas för brott, ofta innan en juridisk process inletts.

Rättssäkerhet

Chiles rättssystem uppfyller internationella normer och standarder och präglas av opartiskhet med konstitutionella garantier för en rättvis rättegång.

Åklagarämbetet ligger inte under den verkställande maktens direkta kontroll.

Rätten att förbereda och föra sitt försvar i brottmål regleras i lagen om straffrättsligt förfarande. Ombudsmannainstitutioner existerar inte i Chile.

Militärdomstolar har fortfarande jurisdiktion över fall rörande polisbrutalitet. Enligt *Human Rights Watch* och *Amnesty International* saknar dessa domstolar självständighet och deras processer uppvisar brister i rättssäkerhet.

Utredningar är ofta hemliga och processen är nästan uteslutande skriftlig.

Både författningsdomstolen och högsta domstolen har motsatt sig militärdomstolarnas jurisdiktion i fall gällande polisbrutalitet. Avskaffandet av militärdomstolarnas jurisdiktion debatteras.

Straffbarhetsåldern är 14 år. Längsta anstaltsstraff som kan utdömas för minderåriga under 16 år är fem år jämfört med tio år för ungdomar i åldern 16-17 år.

Chiles antiterrorismlag som instiftades av Pinochet år 1984 har kritiserats av människorättsorganisationer. Lagen har endast använts mot mapuchebefolkningen. Den har klassat illegala markockupationer och attacker mot multinationella företag som terroristdåd. Lagstiftningen tillåter vittnesmål från anonyma vittnen och häktning av personer på obestämd tid.

Straffrihet

Den amnestilag som omfattar brott begångna under tiden från den 11 september 1973 till den 10 mars 1978 har inte avskaffats trots upprepade försök. Interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter har fastställt att lagen strider mot den amerikanska konventionen för mänskliga rättigheter. Högsta domstolen har funnit att den inte stämmer överens med internationella grundnormer i folkrätten. Lagen tillämpas inte längre. I december 2015 hade 344 personer dömts för brott begångna under diktaturåren. Över tusen fall utreds fortfarande och de utdragna processerna som medför att vissa anklagade dör av ålder i väntan på dom kritiserar.

Chile är föremål för prövning av den Interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter i mål som rör försvinnanden och inhuman behandling under diktaturåren.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande-, press och informationsfrihet garanteras i grundlagen.

Yttrandefriheten gäller även på internet, vilket uppskattningsvis 72 procent av de chilenska hushållen har tillgång till. Rätten att ta del av allmänna handlingar gäller sedan 2008 och sådana handlingar ska ha lämnats ut inom 20 dagar efter en begäran.

Utbudet av dagstidningar, tidskrifter, tv och radiokanaler är stort.

Koncernerna *El Mercurio* och *Copesa* äger 90 procent av all tryckt media.

Ägandet av radiofrekvenser koncentreras till fyra mediegrupper, varav spanskägda *Prisa* kontrollerar över hälften. I princip all massmedia finansieras genom reklam och avgifter. Enligt organisationen *Freedom House* har flera radiostationer fått stänga på senare år och lokala radiostationer upplever svårigheter att få licens för sin sändning. Situationen rapporteras vara värst för urfolken. Utrustning från den mapuchedrivna radiostationen *La Voz de Nueva Braunau* konfiskerades i februari 2015 då den sände utan licens.

I allmänhet kan chilensare uttrycka sig fritt och journalister löper ingen egentlig risk att bli förföljda. I Reportrar utan gränsers index för pressfrihet hamnar Chile på plats 31.

Mötes- och föreningsfrihet

Rätten att ansluta sig till föreningar, liksom till politiska eller fackliga organisationer är fastställd i grundlagen. Rapporter förekommer dock om bristande tillämpning. Polisen kritiserats för hårdhänt hantering av demonstranter och polisbrutalitet lyfts frekvent som ett av de allvarligaste problemen den chilenska staten har att hantera. I samband med demonstrationer utanför presidentpalatset i mars 2016 greps ett tiotal personer under vad som enligt bland annat media, EU-delegationen och *UN Women* föreföll vara övervåld från polis.

Enligt konstitutionen har arbetstagare rätt att fritt ansluta sig fackligt.

Fackföreningars ställning är dock begränsad. Det finns närmare 11 400

fackföreningar i landet men endast 10 procent av löntagarna är anslutna till någon av dessa.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfriheten är inskriven i grundlagen och respekteras allmänt. Viss kritik har förekommit angående urfolks rätt att fira traditionella helgdagar. Samvetsfrihet och religionsutövning får enbart begränsas enligt lag med hänsyn till moral, god sed och den allmänna ordningen. Diskriminering på grund av religion är förbjuden enligt lag.

Staten och den katolska kyrkan är officiellt separerade men statsfinansierade skolor måste erbjuda två timmars religionsundervisning per vecka. Utformning av denna undervisning sker lokalt, och domineras av undervisning om katolicismen, även om läroplaner för 14 andra religionsåskådningar har godkänts av utbildningsministeriet. Föräldrar har rätt att begära att barnet inte ska delta i religionsundervisning.

Det judiska samfundet har rapporterat om hot på sociala medier och vandalism mot dess byggnader.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Chile har ratificerat samtliga av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner. Av konstitutionen framgår det att arbetstagare har rätt att ansluta sig fackligt. Däremot är rättigheter såsom fri löneförhandling, strejkrätt och möjligheterna att förhandla kollektivt fortfarande begränsade, något som kritiserats av FN:s specialrapportör för extrem fattigdom och mänskliga rättigheter. Personal inom polis och militär får inte organisera sig kollektivt. Offentligt anställda och personal vid privata företag som anses vara av särskild vikt för vissa samhällsfunktioner har inte rätt att strejka, även om detta förekommer. I november 2015 genomförde folkbokföringsmyndigheten en 39 dagars lång strejk vilket lamslog många nödvändiga funktioner i landet.

Arbetslösheten i Chile nådde under februari 2016 en rekordlåg nivå på 5,9 procent i jämförelse med 10 procent år 2009. Arbetslösheten för kvinnor har under denna tid ständigt legat 1-2 procentenheter högre än för män. Inkomstfördelningen i landet är mycket ojämn. I juni 2016 fastslogs

minimilönen till 257 500 chilenska pesos per månad, vilket motsvarar cirka 390 US-dollar och ligger strax över fattigdomsgränsen för ett hushåll med två personer (vilket är 246 389 chilenska pesos). Enligt nationell statistik arbetar 70-80 procent av löntagarna i låglönesektorer och cirka en tredjedel av arbetarna har en lön som understiger minimilönen.

Arbetsveckan är enligt lag fastställd till 45 timmar. Enligt ILO arbetar befolkningen i snitt 39 timmar per arbetsvecka. För kvinnor är det vanligaste yrket hushållsarbete. Vanligtvis tjänstgör hushållsarbetare sex dagar i veckan, totalt 72 timmar per vecka, och arbetspassen är mycket långa. Chile ratificerade ILO-konventionen 189 om hushållsarbetares rättigheter i juni 2015.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Förväntad medellivslängd vid födseln är 77 år för män och 83 år för kvinnor. Förebyggande hälsovård prioriteras i Chile och barnadödligheten har enligt Världshälsoorganisationen minskat från 19 till 8 per 1 000 barn sedan 1990 års nivåer. Mödradödligheten har under samma period sjunkit från 55 till 22 per 1 000 födselar. Stöd kring barnafödande och omhändertagande av nyfödda sker genom det statliga programmet ”*Chile Crece Contigo*”. En guide för blivande mödrar har översatts även till mapuchebefolkningens språk mapuzungun. Ekonomiskt bidrag ges kvinnor med en inkomst lägre än motsvarande 7 800 kronor, under hela graviditeten. Mödrar har rätt till 24 veckors statsfinansierad föräldraledighet.

Det är för Chile en utmaning att garantera tillgång till ett hälsovårdssystem som ger likvärdiga möjligheter för bästa uppnåeliga hälsa. Den största delen av befolkningen tillhör det offentliga sjukförsäkringssystemet. Den privata formen av sjukförsäkring innehas av cirka 14 procent av befolkningen. Denna ger skydd beroende av försäkringstagarens inkomst, medicinsk risk och specifik försäkringsplan. De privata klinikerna håller ofta hög standard, medan de offentliga sjukhusen har brister i utrustning och låg produktivitet. Specialistsjukvården är många gånger koncentrerad kring Santiago och innebär långa resor för bosatta i avlägsna regioner. Fler utbildningsplatser har tillsatts för specialistläkare för att öka tillgången till specialistvård.

Familjeplaneringsvård och preventivmedel, förutom sterilisering, är subventionerade av staten. Preventivmedel är tillgängliga utan kostnad på offentliga vårdcentraler för kvinnor över 14 år. Andelen försäkrade kvinnor

är hög, varför tillgången till familjeplanering är utbredd. En tredjedel väljer att betala för vård och preventivmedel via privata kliniker. Sedan 2015 är akut-p-piller icke-receptbelagda. Vissa apotek protesterar dock mot detta genom att inte sälja, eller bara tillhandahålla små mängder, preventivmedel. Rätt till laglig och säker abort tillhandahålls inte, då Chile är ett av få länder i världen där abort idag är förbjudet.

Enligt *International Planned Parenthood Foundation* är det vanligt att sexualundervisningen i skolorna förespråkar avhållsamhet. Sexualundervisningen ingår i undervisningen av naturvetenskapliga ämnen och inkluderar inte utbildning om relationer, sexualitet eller preventivmedel. Antalet timmar sexualundervisning har ökat på senare år.

Rätten till utbildning

Både grundskolan och gymnasiet, sammanlagt tolv år, är obligatoriska. Andelen barn som går i skola de nio första skolåren är cirka 97 procent, och 79 procent för barn och ungdomar i åldrarna 15-19. På landsbygden är andelen lägre än i städerna.

Utbildningsväsendet i Chile är väl utbyggt men är samtidigt ett av världens mest ekonomiskt segregerade. Kvaliteten på undervisningen är ojämn. Skolan förekommer i tre ägandeformer: kommunala, halv- och helt privata skolor. Regeringen genomför flera reformer i syfte att skapa ett mer rättvist och jämlikt utbildningsväsende. Halvprivata skolor, som erhåller statliga subventioner, har begränsats möjligheten att ta ut skolavgifter, vinster samt möjligheten att välja vilka elever som antas. Sedan januari 2016 får 40-50 procent av de fattigaste universitetsstudenterna ansöka om gratis utbildning vid 30 utvalda universitet. Reformerna har kritiserats för att inte angripa problematiken kring den låga kvaliteten i utbildningsväsendet.

Mänskliga rättigheter ingår i läroplaner på olika sätt. I tidig grundskola behandlas barnets rättigheter, i grundskolans senare del brott mot mänskliga rättigheter under diktaturåren och mänskliga rättigheter tas upp som ett eget ämne inom högre utbildning.

Enligt FN är cirka 99 procent av befolkningen läs- och skrivkunniga.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Chile placerar sig på plats 42 i UNDP:s Index för mänsklig utveckling (HDI), vilket innebär en förbättring med två platser de senaste fem åren. Bruttonationalprodukten per capita uppgår till 21 290 US-dollar mätt efter köpkraft.

Fattigdomen har under tre decennier sjunkit från 40 procent år 1985 till cirka 8 procent år 2015. Förmögenhetsskillnader är dock stora och inkomstfördelningen är mycket ojämn, såväl mellan kvinnor och män som mellan olika befolkningsgrupper.

Vissa ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, så som tillgång till vatten och en lämplig bostad garanteras inte enligt grundlagen. I urban miljö har 99 procent av invånarna tillgång till vatten, på landsbygden är siffran cirka 93 procent. Omkring 90 procent av de som bor i städer anses ha en lämplig bostad, medan motsvarande siffra på landsbygden är 60 procent. Fem procent av befolkningen är undernärda och två procent lider av kronisk undernäring.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Enligt statistik från *World Economic Forums Gender Gap Report* rankas Chile på plats 70 av 144 länder när det gäller kvinnors medverkan i det inkomstbringande arbetslivet.

Kvinnors nettoinkomst är i genomsnitt något mer än hälften av männens. Enligt den statliga statistikmyndigheten INE är kvinnligt deltagande på arbetsmarknaden cirka 48 procent jämfört med cirka 71 procent för män. Lönediskrimineringen är utbredd trots lagen om lika lön för lika arbete. Skillnaden i inkomster är störst bland högutbildade. Kvinnor arbetar i snitt fyra timmar mer än män per dag med sysslor i hemmet. Brist på adekvat barnomsorg utgör ett hinder för kvinnor på arbetsmarknaden.

Antalet kvinnor i ledande offentliga tjänster har ökat de senaste åren. Inom den privata sektorn är andelen kvinnliga chefer cirka 25 procent. Bland Chiles största och främsta företag är endast 4,5 procent av cheferna kvinnor.

Enligt konstitutionen är alla chilenska medborgare att betrakta som jämställda och lika inför lagen. Samtidigt anger civillagstiftningen att det är mannen som är familjens överhuvud och ansvarig för familjens välfärd. Vid giftermål tillfaller, om inget annat avtalas, kvinnans ägodelar mannen. Giftna kvinnor behöver makens tillstånd för att exempelvis ta banklån.

Våld inom familjen är vanligt förekommande, mot såväl kvinnor som barn. Ett kvinnoministerium inrättades 2016 med uppgift att bland annat arbeta mot våld mot kvinnor. Under 2015 mördades 45 kvinnor på grund av sitt kön, så kallade *femicidio*. En av tre kvinnor uppges ha blivit utsatta för våld i hemmet någon gång.

Chile är ett av få länder i världen där abort idag är totalförbjudet. Hälsoministeriet indikerar att 33 000 aborter ändå genomförs varje år. Enligt *Amnesty International* är antalet svårt att fastställa, då vissa organisationer rapporterar mellan 60 000 och 70 000 fall och andra upp till 160 000. Aborterna som genomförs är i många fall osäkra. Tusentals kvinnor söker varje år därför vård på grund av abortrelaterade skador, men på grund av förbudet beräknas det finnas stora mörkertal. Säkrare aborter i form av piller är tillgängliga för de som har råd, varför kvinnor med mindre resurser löper högre hälsorisker. Regeringen presenterade ett lagförslag i januari 2015 för att avkriminalisera terapeutisk abort och i fall där graviditeten är ett resultat av våldtäkt. Lagförslaget har reviderats flera gånger och stött på motstånd av partier såväl inom regeringskoalitionen som på högerkanten, liksom av den katolska och den evangeliska kyrkan. Bland befolkningen stöttar 73 procent förslaget.

Tonårsgraviditeter är ett utbrett problem i det chilenska samhället och drygt 14 procent av alla födslar sker av mödrar under 20 år.

Barnets rättigheter

Barnaga är inte kriminaliserat i Chile. Våld och övergrepp mot barn utgör ett utbrett problem. Årligen registrerar myndigheterna cirka 43 000 barn som är i behov av skydd efter att de utsatts för sexuella övergrepp och misshandel. Barnomsorgsmyndigheten SENAME ansvarar för skydd av utsatta barn och ungdomar, samt reglering av adoptioner. SENAME samarbetar med ILO i arbetet mot barnarbete och den nationella turismmyndigheten arbetar för att motverka sexuell exploatering av barn. SENAME har egna institutioner för barn och ungdomar och samarbetar med flera oberoende institutioner. Hård

kritik har riktats mot myndigheten efter uppdagande 2016 att dryga hundratal barn omhändertagna av SENAME farit illa eller dött de senaste åren. Utredningar pågår nu kring flera dödsfall. Barnhem och ungdomsanstalter med uppdrag från SENAME brister, enligt rapporter, i informationshantering, rutiner och utbildning av personal. Justitieministern tvingades avgå när skandalen var ett faktum. Ökade finansiella resurser har lovats myndigheten.

Barn under 15 år får inte arbeta. För barn mellan 15 och 18 år gäller att tidsbegränsat arbete får utföras, med förälders tillstånd samt under förutsättning att barnet även går i skolan. Statistik från det amerikanska arbetsministeriet visar att strax under 4 procent av alla barn i åldern 5 till 14 år ändå arbetar. Totalt 99,5 procent av barnen i denna ålder går i skola. Barnarbete är vanligast i den informella sektorn och inom jordbruk.

Enligt nationell statistik lever 23 procent av alla barn i fattigdom. Barn tillhörande urfolk är enligt Unicef mer utsatta än andra barn.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Chiles urfolk uppgår till 1,6 miljoner människor och består av nio urfolksgrupper. Den största gruppen är *mapuche*, vilken utgör 84 procent av landets urfolk. Urfolk erkänns inte i grundlagen, men deras rättigheter regleras i en lag från 1993 och omfattar bland annat möjlighet till tvåspråkig undervisning. Den Nationella kommissionen för urfolkens utveckling, CONADI, är en statlig myndighet med uppgift att bevaka urfolkens rättigheter och intressen. I början av 2016 lämnade regeringen in en proposition för skapandet av tre nya institutioner, bland annat ett ministerium, för att öka urfolkens politiska deltagande.

Chile har ratificerat ILO:s konvention 169 om urfolk och stamfolk. Från flera håll kritiserar statens implementering av konventionen. FN:s specialrapportör om extrem fattigdom och mänskliga rättigheter uppmanade regeringen i mars 2015 att öka sina insatser för att minska exkludering, marginalisering och diskriminering av urfolk. Urfolk i Chile upplever social diskriminering och diskriminering på arbetsplatser. Kvinnor är särskilt utsatta. Fattigdom och extrem fattigdom är dubbelt så hög bland urfolk som för resterande befolkning. Arbetslösheten är högre för urfolk, 8 procent jämfört med nästan 6 procent för resterande befolkning.

Den chilenska staten har sedan demokratins återinförande 1990 återlämnat mark som tidigare frångits mapuchebefolkningen. Protester över landrättigheter med stundtals våldsamma inslag har dock fortsatt. Flera fall av polisvåld mot mapuchebefolkningen har rapporterats. Godtyckliga frihetsberövanden, förödmjukande behandling och diskriminerande uttalanden riktade mot dem, inklusive minderåriga, har rapporterats.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Samkönade par ges juridiskt erkännande och civil status enligt den könsneutrala partnerskapslag som trädde i kraft i oktober 2015. Det finns ingen lag för samkönade äktenskap.

Antidiskrimineringslagen styr det juridiska ramverket för diskriminering. I en statlig undersökning framgick att personer från familjer med homo- eller bisexuella vuxna utsätts för diskriminering tre gånger så ofta som personer från andra familjer. Civilsamhälles-organisationer rapporterar årligen om våldsbrott riktade mot HBTQ-personer. Vissa brott resulterar i dödsfall.

Idag kräver byte av namn och juridiskt kön ett domstolsbeslut. Det är såväl utlämnande som kostsamt för den sökande.

Ett antal civilsamhällesorganisationer arbetar för HBTQ-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter. De ger rättslig rådgivning till personer som utsatts för diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet. Ett hundratal fall anmäls årligen till organisationerna men mörkertalet bedöms vara stort, då framförallt diskriminering på arbetsplatser anmäls i liten utsträckning.

Flyktingar och migranternas rättigheter

Enligt uppgifter från UNHCR fanns det 1 798 flyktingar och 719 asylsökanden i Chile i mitten av 2015. Flyktingstatus prövas av inrikesministeriet i samråd med UNHCR som representeras av katolska kyrkans avdelning för socialt arbete.

Migration från Peru och Argentina har ökat. Det finns ett system för migranter att erhålla utbildning och vård. Enligt den senaste rapporten från FN:s specialrapportör för extrem fattigdom och de mänskliga rättigheterna anmärktes att barn till papperslösa ofta diskrimineras och inte ges tillgång till utbildning. En ny migrationslag är under beredning.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Chiles inrättande av en myndighet för personer med funktionsnedsättning samt hänvisning till funktionsnedsättning i antidiskrimineringslagen välkomnades av FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kommittén uttryckte dock oro över brister i standardisering enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konsultationer med personer med funktionsnedsättning var inte ett obligatoriskt förfarande inför beslut som berörde denna grupp. Kommittén uppmanade Chile att erkänna att diskriminering sker av personer med funktionsnedsättning, eftersom staten inte förser dessa personer med tillfredsställande boende på basis av deras funktionsnedsättning. Den ansåg det särskilt viktigt att stärka lagstiftning för kvinnor och barn.

Civilsamhällesorganisationer i Chile har inför kommittén påpekat brister i genomförandet av den lag som ger lika tillgång till byggnader, information och kommunikation. Andra bristområden är lika erkännande inför lagen, tillgång till rättvisa, frihet och personlig säkerhet, frihet från tortyr, integritetsskydd samt tillgång till arbetsmarknaden. Punktskrift och chilenskt teckenspråk har inte officiell status i Chile.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1972. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1992 respektive år 2008.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1972. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt undertecknades 2009.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1971.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1989. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt undertecknades år 1999.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1988. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2008.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades båda år 2003.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2008.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* ratificerades år 2009.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1972.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2009.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights (ACHR)*, ratificerades år 1990. Tilläggsprotokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter undertecknades år 2001. Tilläggsprotokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 2008.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (*LACHR*) jurisdiktion, accepterades år 1990.

Interamerikanska konventionen för förebyggande och bestraffning av tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 1988.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Ett tiotal FN-organ har regionalkontor och egen programverksamhet i Chile. ECLAC, FN:s ekonomiska kommission för Latinamerika och Karibien, har sitt huvudsäte i Santiago.

Sverige för regelbunden dialog med Chile om mänskliga rättigheter. Inriktningen är främst kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter, men bilateralt samarbete sker även inom områden som hälsa och arbetsrelaterade frågor. Dialog förs även med olika civilsamhällesorganisationer, bland annat med sådana som arbetar mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

EU:s delegation håller en årlig dialog med Chiles regering om situationen för mänskliga rättigheter i landet i vilken ambassaden är aktiv.

I den universella granskningsmekanismen (UPR) vid FN:s råd för mänskliga rättigheter gav Sverige rekommendationer till Chile som bland annat berörde insatser för kvinnor och urfolks mänskliga rättigheter.